Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Legenda Aurea - Cod. Aug. perg. 256

Jacobus <de Voragine>

[S.l.], [14. Jahrh.]

Exaltatio sanctae cruces

urn:nbn:de:bsz:31-66161

Visual Library

autem iussu imperatoris ligato grandi sa
xo in tybrim precipitatur. Sed rupto sa
xo sancta undis incolumis gradiebatur.
Tunc in fornacem ardentem proicitur, sed ex
tincta fornace refrigerio utebatur.
Recluditur deinde in tenebroso carcere,
sed lumen splendidissimum radiat eidem.
Cumque per x dies sine cibo fuisset, salva
tor eidem apparuit et panem candidissi
mum porrigens sibi dixit: Accipe cibum
de manu mea. Ego sum salvator tuus
quem tota mentis intentione amasti.
Eodem die quo ad celos descendi ipse
te recipiam. Iudex igitur iratus unum spi
culatorem mittit et caput eius abscidit.
Et post modum matri apparuit et quod die
dominica se sequeretur predixit. Veni
ente igitur die dominica Claudia in oratione
posita emisit spiritum. Protus autem et Iacinc
tus cum ad ydolorum templum traherentur
orantes simulacrum comminuunt et cum
sacrificare nollent capitis obtrun
catione martyrium per modum comple
verunt. Passi sunt autem sub Valeriano et Galie
no circa annos domini cc.lvi. Denote

Exaltatio sancte crucis dicitur eo quod ta
li die fides et crux sancta plu
rimum exaltata fuit. ¶ Notandum
autem quod ante Christi passionem lignum
crucis fuit lignum vilitatis, quia habitum
cruces de lignis vilibus parabantur. ¶
Infructuositatis, quia quantumcumque
in monte calvarie plantaretur fruc
tum minime faciebat. ¶ Ignobi
litatis, quia supplicium latronum. ¶ Te
nebrositatis, quia tenebrosum et sine omni
decore erat. ¶ Mortis, quia ibi homines
morti tradebantur. ¶ Fetoris, quia in
ter cadavera plantabatur. ¶ Post
passionem vero fuit multipliciter ex

altata. ¶ Quia vilitas transivit in pre
ciositatem. Unde dicit Andreas: Salve
crux preciosa et cetera. ¶ Infructuositas in
fertilitatem. Canticorum vii: Ascendam in pal
mam et apprehendam fructus eius. ¶ Ignobilitas in sub
limitatem. Augustinus: Crux que erat suppli
cium latronum transiit ad frontes impera
torum. ¶ Tenebrositas in claritatem. Chri
sostomus: Crux et cicatrices radiis solis in
iudicio erunt lucidiores. ¶ Mors in
vite perpetuitatem. Unde cantatur: Ut
unde mors oriebatur et cetera. ¶ Fetor in o
dorem suavitatis. Canticorum i: Cum esset rex
iacens nardus i. c. et cetera. Exaltatio s.

Exaltatio sancte crucis sollempniter ab ecclesia celebratur quia
in ea fides et crux plurimum exaltata fuit.
Anno enim domini dcxv permittente
domino flagellari populum suum per sevitiam
paganorum, Cosdroe rex persarum
omnia regna terrarum suo imperio subiu
gavit. Ierusalem autem veniens a se
pulchro domini territus rediit, sed tamen
partem sancte crucis quam Helena ibidem reliqu
erat asportavit. Volens autem ab omnibus
coli ut deus turrim ex auro et argen
to interlucentibus gemmis fecit
et ibidem solis et lune et stellarum yma
gines collocavit, per subtiles et
occultos ductus quasi deus aquas desuper
infundebat, et sub terraneo specu equi
quadrigas trahentes in circuitu ibant
quasi turrim moverent et tonitruum simu
labant. Filio igitur suo regno tradi
to in tali fano prophanus residet
et iuxta se crucem domini collocans ap
pellari se ab omnibus deum iubet. Et
sicut legitur in mitrali de officio, ipse Cos
droe in throno residens tamquam pater lig
num crucis sibi ad dexteram imposuit

loco filii et gallum a sinistris loco spiritus sancti
se vero patrem iussit nominari. Tunc Era-
clius imperator exercitum copiosum colligit.
et contra filium Cosdroe iuxta Danubium fluvium
dimicaturus advenit. Tandem utrisque
principibus placuit ut ipsi super pontem soli
confligerent et qui victor existeret sine dampno
utriusque exercitus imperium usurparet. De-
cretum est autem ut quicumque principem suum iu-
vare presumeret cruribus abscisis et bra-
chiis ob hoc continuo in flumine mergere-
tur. Eraclius autem totum deo se obtulit et
sancte cruci se devotione qua potuit commendavit.
Ambobus itaque diu fluctuantibus dimicantibus
Eraclio victoriam dominus contulit et totum
exercitum suo imperio subiugavit adeo quod
universus populus Cosdroe fidei christiane
se subdidit et sacrum baptisma suscepit.
Cosdroe autem ignorabat exitum belli.
quia cum ab omnibus adoraretur a nemine
intimatur. Eraclius autem ad eum pervenit et
in throno aureo eum sedere repperiens eidem
dixit. Quia lignum sancte crucis secundum tuum modum
honorasti si baptismum et fidem Christi
susceperis adhuc vitam et regnum paucis
a te acceptis obsidibus obtinebis.
Si autem hoc adimplere contempseris gladio
meo te feriam et caput tuum precidam. Cum ille ac-
quiescere nollet extracto gladio eum
protinus decollavit. Et quia rex fuerat
sepeliri precepit. Filium vero suum quem cum
eo reperit x annorum baptizari fecit.
et de sacro fonte ipsum suscipiens regnum
patrium ei dimisit. Turrim vero illam
destruens argentum in predam sui exercitus
tribuens aurum vero et gemmas ad reparan-
dum ecclesias quas tyrannus destruxerat re-
servavit. Sanctam crucem secum suscipiens Ie-
rosolimam reportavit. Cum autem de mon-
te oliveti descenderet per portam qua dominus

passurus intraverat in equo regio et ornatu
imperiali ingredi vellet repente la-
pides porte descenderunt et invicem
quasi murus unus pariter se clauserunt. Super quo
cunctis stupentibus angelus domini signum
crucis in manibus tenens supra portam apparuit
dicens. Cum rex celorum ad passionem per
hanc portam intraret non cultu regio
sed humili asello ingrediens humilita-
tis exemplum suis cultoribus dereliquit.
et his dictis angelus abscessit. Tunc im-
perator lacrimis infusus se ipsum discal-
ciavit et vestimenta usque ad camisiam
exuit. Crucemque domini accipiens usque ad
portam humiliter baiulavit. Moxque du-
ricia lapidum celeste persensit imperium.
statimque porta surgens liberum intran-
tibus patefecit ingressum. Odor autem
suavissimus illi eodem die eodemque momento
quo de turri Cosdroe sancta crux fuit ablata
Ierosolimis de persarum provincia per tam longa
terrarum spacia fuerat elapsus. tunc re-
diit omnesque mirabili suavitate re-
fecit. Rex devotissimus in has crucis lau-
des prorupit. O crux splendidior cunctis
astris mundo celebris. omnibus multum ama-
bilis sanctior universis. que sola fuisti dig-
na portare talentum mundi. Dulce lig-
num dulces clavi dulcis mucro dulcis
hasta dulcia ferens pondera salva pre-
sentem catervam in tuis laudibus hodie
congregatam tuo vexillo signatam. Sicque
preciosa crux in suo loco restituitur. et an-
tiqua miracula renovantur. Mortuus
quidam vite restituitur. paralitici iiii curan-
tur. leprosi x mundantur. xv ceci illu-
minantur demones effugantur et quam-
plures languoribus plurimis liberantur. Ecclesias
imperator reparavit et regiis muneri-
bus cumulans ad propria remeavit.

Incarnationis autem alter genitum fuisse nar-
ratur. Anno domini dc.xv. quo Cosdroe universa
regna occupans Ierusalem cum Zacharia pa-
triarcha et lignum crucis expulsit. Et Eraclius
cum eo pacem facere vellet, iuravit ille
se cum Romanis pacem non facturum donec
crucifixum abnegarent et solem adora-
rent. Tunc Eraclius zelo armatus contra
eum exercitum movit, Persas multis preliis
devastavit et Cosdroe ad Ctesiphontem
fugere compulit. Tandem Cosdroe dissenteriam
incurrens Medarsan filium suum in regem
coronare voluit. Quod Syrois eius pri-
mogenitus audiens cum Eraclio fe-
dus iniit. Patrem cum nobilibus persequens in
vinculis recit quem pane tribulationis et
aqua angustie sustentans tandem sagit-
tis occidi fecit. Postmodum autem
omnes incarceratos cum patriarcha et ligno
crucis Eraclio destinavit. Ille autem pretiosum
lignum crucis Ierusalem detulit et postmo-
dum Constantinopolim deportavit. Hec
in multis cronicis leguntur. De hoc autem
ligno crucis sic dixit Sibilla apud paganos
sicut dicitur in hystoria tripartita: O ter beatum
lignum in quo deus extensus est. Hoc forte dicitur
est propter vitam nature gratie et glorie que ex cruce
provenit. ¶ Apud Constantinopolim iu-
deus quidam ecclesiam sancte Sophie ingressus quan-
dam ymaginem ibidem conspexit, qui se ibi
solum considerans gladium arripuit et ima-
ginem Christi in gutture percussit. Statim-
que inde sanguis exivit et iudei faciem et
caput aspersit. Qui territus ymaginem ac-
cepit et ipsam in puteum proiciens sta-
tim aufugit. Quidam autem christianus eidem
obviavit et ei dixit: Unde venis iudee?
Aliquem hominem occidisti. Et ille: Falsum
est. Cui rursum ille homo dixit: Vere homici-
dium perpetrasti et ideo sanguine aspersus es. Et

iudeus: Vere deus christianorum magnus est et fides
eius firma per omnia est probata. Non a percus-
si hominem sed Christi ymaginem, et continuo san-
guis de eius gutture emanavit. Duxit
iudeus hominem illum ad puteum et illam sanctam
ymaginem extraxerunt. Plaga autem ut fer-
tur in gutture Christi adhuc cernitur hodie. Et iu-
deus continuo fidelis efficitur. Apud Sy-
riam in civitate Beritho quidam christianus cum
annua pensione hospitium habens
ymaginem Christi crucifixi quam secum habebat in
pariete affixerat et ibi orationes suas con-
tinuo faciebat. Post annum vero domum
aliam locavit et ymaginem ibidem ex ob-
livione reliquit. Quidamque iudeus
predictam domum conduxit et die quadam unum
de suis contribulibus ad convivium invita-
vit. Inter epulas autem ille qui invitatus fuerat
casu circumspiciens ymaginem infixam
parieti contuetur et illum qui se invita-
verat frementer. Cur imaginem Ihesu Na-
zareni tenere audeat comminatur. Ille
autem cum adhuc predictam ymaginem non
vidisset, sacramentis quibus poterat affirma-
bat quod illam de qua dicebat ymaginem pe-
nitus ignorabat. Tunc ille pacatum se si-
mulans vale fecit et ad principem sue
gentis abiens iudeum illum de eo quod vi-
derat accusavit. Iudei igitur congregati ad
domum eius convenerunt et illam ymagi-
nem videntes illum contumeliis omnibus affecerunt et
extra synagogam semivivum proiciunt. Ymagi-
nem vero conculcantes pedibus cuncta in
ea dominice passionis obprobria renovarunt.
Cum vero latus lancea perforassent
protinus sanguis et aqua uberrime emanavit
et supposito vas impleverunt. Stupe-
facti iudei sanguinem illum ad synago-
gas detulerunt et omnes infirmi ex eo inuncti
protinus curabantur. Tunc iudei episcopo

hec omnia postmodum narravit et baptismum et fidem christi unanimiter susceperunt. Episcopus autem sanguinem illum in ampullis cristallinis et vitreis conservavit et presbyterum illum accersivit et quis tam pulchram imaginem composuisset inquisivit. At ille dixit: Nicodemus illam apposuit qui moriens Gamalieli, Gamaliel Zacheo, Zacheus Jacobo, Jacobus Symoni dereliquit. Sicque in Jerusalem usque ad excidium urbis fuit, exinde in Asiam fidelibus in regnum Agrippe delata et inde ad patriam meam delata a parentibus meis ad me hereditario iure devenit. Factum est hoc anno domini DCCL. Tunc omnes iudei synagogas in ecclesias consecraverunt et exinde hic mos inolevit ut ecclesie consecrentur, quia antea tantum altaria consecrabantur. Propter illud miraculum ordinavit ecclesia V. Kl. decembris memoriam fieri passionis domini, vel ut alibi legitur V. idus novembris. Unde et Rome consecrata est ecclesia in honore salvatoris ubi ampulla cum illo sanguine reservatur et sollempne festum tunc agitur.

Crucis etiam virtus apud infideles maxima potentia comprobatur, sicut Gregorius in III. dyalogorum libro commemorat. Andreas Fundane civitatis episcopus dum quandam sanctimonialem feminam secum habitare permitteret, antiquus hostis cepit speciem eius mentis eius oculis imprimere ut in lecto nefanda cogitaret. Quadam vero die iudeus quidam Romam veniens cum iam diem declinare videret et ubi manere posset ac minime reperiret, in quodam templo Apollinis ad manendum se contulit. Qui ipsius loci ipsius sacrilegium pertimescens, quamvis fidem crucis minime haberet, signo tamen crucis se munire curavit. Nocte autem media evigilans vidit malignorum spirituum turbam quasi in obsequium cuiusdam potestatis preire, eumque qui ceteris preerat in eorum medio consedere. Qui cepit singulorum spirituum causas et obsequia discutere quatenus quod unusquisque quantum mali egisset perquireret. Modum autem huius discussionis Gregorius causa brevitatis pretermisit. Sed ex simili reddendum exemplo quod legitur in vitas patrum innotescere. Postquam cum quidam in templo ydolorum intrasset, vidit Sathanam sedentem et omnem eius miliciam ei assistentem. Et veniens unus de malignis spiritibus adoravit eum. Cui ille: Unde venis? Et ille: In illa provincia fui et ibi bella plurima suscitavi et perturbationes multas feci et sanguinem copiosum effudi et veni nunciare tibi. Et Sathan ait: Quanto tempore hoc fecisti? Et ille ait: XXX diebus. Et ille ait assistentibus: Iste et flagellis eum cedite et vulneratus vulneretur. Et secundus veniens adoravit dicens: In mari fui et commotiones maximas excitavi et naves multas demersi et homines quam plures occidi. Et ait: Quanto tempore hoc fecisti? Et ille: In XX diebus. Et iussit hunc similiter flagellari dicens: In tam modico tanto tempore laborasti. Et tercius veniens ait: In civitate quadam fui et rixas in quibusdam nuptiis excitavi et multam sanguinis effusionem feci et sponsum ipsum occidi et veni nunciare tibi. Cui dixit: Quanto tempore hoc fecisti? Et ille: In X diebus. Et ille ait: Nonne plura in tantis diebus

operatus es et iussit eum accusationibus verberari. Et unus veniens ait: In heremo mansi et per XL annos circa quendam monachum laboravi et vix tandem in lapsum carnis precipitavi. Quod Sathan audiens de solio surrexit et deosculatus eum coronam de capite suo abstulit et capiti eius imposuit ac ipsum secum sedere fecit dicens: Magnam rem fortiter egisti et plus omnibus laborasti. Hic quae vel similiter per omnem modum quae gesta pretermittit. Cum ergo singuli ipsi exponerent quid egissent, iudeus in medio prosiliit et inquit tam carnis temptationem de illa sanctimoniali femina audivit animum commovisse apponit ad deus quod heri hora vespertina usque ad hanc eius animum traxit ut in tergo ei alapam blandientes daret. Tunc magnus ipse eum hortatus est ut perficeret quod cepisset ut illius ruine inter ceteros singularem palmam teneret. Precepit quod ut quereret quisnam esset ille qui iaceret in templo eodem presumpsisset. Cum autem ille vehementius palpitaret et missi ipse eum crucis misterio signatum viderunt, territi exclamaverunt: Ve, ve, ve, vas vacuum et signatum. Ad hanc vocem illa malignorum spirituum turba disparuit. Iudeus autem territus ad episcopum venit et ei omnia per ordinem enarravit. Quod ille audiens vehementer ingemuit et omnem mulierem a domo sua et amicicia sua penitus removit et iudeum baptizavit. ¶ Refert quoque Gregorius in libro dyalogorum quod quedam sanctimonialis ortum ingrediens et lactucam conspiciens concupivit eam quae signum crucis oblita est benedicere morte momordit. Sed arrepta a dyabolo protinus cecidit. Cum autem beatus Equitius ad eam venisset, dyabolus cepit clamare et dicere: Ego quid feci? Ego quid feci? Sedebam hic super lactucam, illa venit et momordit me. Ad imperium autem predicti viri dei mox de ea exivit. ¶ Legitur quod gentiles per Alexandriam arma Serapis in parietibus depinxerant. Theodosius vero illis deletis signum crucis depingi mandavit, quo viso gentiles et sacerdotes eorum ydolorum baptizati sunt dicentes traditum esse ab antiquis quod ea quae colebant starent donec veniret signum illud in quo est vita. Quedam autem littera apud eos quae sacra vocabatur habebat formam crucis quam dicebant interpretati-[illegible]

De sancto Iohanne Crisostomo

Iohannes Crisostomus Anthiochenus filius Secundi et Anthuse nobilium fuit. Cuius vitam genus conversationem et persecutionem historia tripartita declarat. Qui cum philosophie studium impendisset, eadem hanc deserens divinis lectionibus incubuit. Qui presbyter ordinatus propter castitatis zelum severior habebatur et favori magis quam mansuetudini serviebat et propter vite rectitudinem incautus ad futurum prospicere nesciebat, et in fabulatione arrogans nescientibus putabatur. In docendo erat precipuus, in exponendo egregius, ad mores corrigendos optimus. Regnantibus Archadio et Honorio augustis et Damaso in Romana sede presidente factus est episcopus Constantinopolitanus. Qui dum vitam clericorum repente corrigere voluit omnium in se odium excitavit. Cuncti ergo eum velud furiosum decli-

De sancto Iohanne Crisostomo.